Lietuvos Respublikos finansų viceministrei
Rūtai Bilkštytei

2021 m. kovo 19 d. Nr. 21-040IR

DĖL LIETUVOS MUITINĖS DARBO GERINIMO

Lietuvos verslo konfederacija (toliau – LVK) dėkoja finansų viceministrei Rūtai Bilkštytei už skirtą laiką š. m. kovo 15 d. aptarti su muitinės darbu susijusias problemas. Teikiame papildomą informaciją dėl dalies susitikimo metu išsakytų siūlymų bei tikimės, jog artimiausiu metu pavyks išspręsti šias verslui aktualias problemas.

1. **Dėl Lietuvos muitinės veiklos gerinimo prioritetų**

- **Organizacinės struktūros tobulinimas, atsisakant veikiančių teritorinių muitinių**. Esama praktika, kai kiekviena teritorinė muitinė veikia kaip savarankiška muitinės įstaiga, dažnai parodo, kad skirtingai traktuojami tie patys teisės aktai ir verslui keliami skirtingi reikalavimai tiems patiems veiksmams atlikti. Manome, kad naudojant šiuolaikiškus komunikacijos metodus, visas teritorinių muitinių funkcijas turėtų centralizuotai perimti Lietuvos muitinės departamentas.

- **Muitinės konsultacinio komiteto veikla**. Muitinės konsultacinis komitetas, įkurtas Lietuvos pasirengimo stojimui į ES metu, ir įkurtas laikantis Europos Komisijos rekomendacijų, duoda naudos ir verslui, ir muitinei, ir informuojant verslą apie pokyčius Lietuvos ir Europos muitinių veikloje, kartais ir planuojant bei įgyvendinant veiksmus, skirtus muitinės veiklos gerinimui. Tačiau per ilgą laiką taip ir nepavyko organizuoti šio komiteto darbo remiantis geriausiomis ES šalių praktikomis. Skandinavijos šalyse, muitinės konsultaciniai komitetai steigia tikslines tarybas ir darbo grupes, kurios vykdo žymiai aktyvesnę veiklą:
  a) derina muitinės procedūrų saugumo užtikrinimą ir deklaravimo paprastumą;
  b) bendros valstybės institucijų ir verslo deleguotų asmenų komisijos nagrinėja procedūrinius mokestinius ginčus, tokiu būdu iš dalies išvengiant teisminių/baudžiamųjų procedūrų;
  c) bendros projektų grupės rengia teisės aktų, darbo instrukcijų projektus ir pan.

- **Neatitikčių „dekriminalizavimas“**. Natūralu, kad vykdant muitinės procedūras padaroma klaidų, pasitaiko informacijos neatitikimų. Lietuvoje muitinė liko praktiškai vienintelė institucija, kuri bet kokią procedūros vykdytojo ar deklaranto klaidą ar informacijos neatitikimą traktuoja kaip tyčinį įstatymų pažeidimą, o tokių neatitikčių pasekmė – administracinės teisės pažeidimų protokolai. Svarbu atkreipti dėmesį, kad ekonominiams operatoriams ginčijant šias nuobaudas teismuose, dažniausiai bylas laimi verslas.

- **Patikimumo vertinimo metodai**. Muitinės procedūrų vykdytojams taikoma eilės supaprastinimų, kurie galioja tik įmonėms, atitinkančioms patikimų įmonių kriterijus („nepadariusioms kartotinių muitinės procedūrų pažeidimų“). Du ar trys neatitikimai muitinės dokumentuose per metus (dėl kurių, kaip minėta, gresia administracinės teisės pažeidimų protokolai), nepriklausomai nuo jų svarbos ar ekonominių pasekmių (pavyzdžiui, valstybei nesumokėtų mokesčių), yra pagrindas įmonę laikyti nepatikima, neatsižvelgiant į tai, kiek su muitinės procedūromis susijusių veiksmų įmonė vykdo (1-2 per mėnesį ar kelis šimtus per dieną).

2. Dėl Sąjungos muitinės kodekso nuostatų, reglamentuojančių laisvųjų zonų veiklos sąlygas

2016-05-01 įsigaliojus 2013-10-09 Europos Parlamento ir Tarybos reglamentui (ES) Nr.952/2013, kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas (toliau – SMK), verslui (logistinėms įmonėms, turinčioms laisvąsias teritorijas (toliau – laisvoji zona), iškilo nemažai klausimų dėl Laisvųjų ekonominių zonų, kurioms šis statusas muitinės yra patvirtintas įstatymų nustatyta tvarka, veiklos sąlygų. Muitinės departamentas, aiškindamas įsigaliojusio SMK nuostatas dėl laisvųjų zonų veiklos, pradėjo taikyti tam tikrus draudimus atliekant šiose zonose muitinės formalumus, t. y. **Muitinės departamentas priėmė poziciją, kad atgabenus ir padėjus eksportuojamas prekes sandėliuoti į laisvąsias zonas – eksporto formalumų užbaigimas yra negalimas.**

Tuo tarpu, nei SMK, nei Europos Sąjungos reglamentas Nr. 2015/2446, kuris yra SMK įgyvendinimo reglamentas ir kuriuo Europos Parlamentas ir Taryba jį papildo išsamiomis taisyklėmis, patikslinančiomis kai kurias SMK nuostatas, nenurodo, kad prekėms, kurioms įforminta negrąžinamo eksporto procedūra, ji negali būti užbaigta padėjus prekes į laisvąją zoną. Priešingai, SMK 245 str. 1 d. (b) punkte numatyta, kad prieš tai įforminta muitinės procedūra (šiuo atveju eksporto procedūra) užbaigiama arba pripažįstama įvykdyta laisvosios zonos procedūros įforminimo toms prekėms metu.

Europos Komisija pasisakydama apie prekių, laikomų laisvojoje zonoje, statusą konstatavo, kad „Bendrijos prekės laikomos laisvosiose zonose gali būti laikomos jau eksportuotomis“ (http://ec.europa.eu/taxation_customs/customs/procedural_aspects/imports/free_zones/index_en.htm).

Taigi, iš esmės ES teisės aktuose įtvirtintas teisinis reguliavimas **nedraudžia užbaigti eksporto procedūros įvežant prekes į laisvąsias zonas.**

Tuo tarpu vertinant Muitinės departamento poziciją, kad eksporto procedūrų užbaigimas padedant prekes į laisvąsias zonas yra neįmanomas, susiklosto tokia situacija, kad Lietuvos Respublikos laisvųjų zonų steigėjai yra nepagrįstai diskriminuojami kitose valstybėse narėse įsisteigusių laisvųjų zonų steigėjų atžvilgiu, nes kitose valstybėse narėse (pvz., Čekijos Respublikoje) eksporto procedūrų užbaigimas įvežant prekes į laisvąsias zonas yra leidžiamas. Todėl skirtingas laisvųjų zonų veiklos sąlygų traktavimas turi įtakos Lietuvos Respublikos subjektų veiklos konkurencingumui, t. y. tokiu būdu dėl skirtingų laisvųjų zonų veiklos sąlygų aiškinimo, Lietuvos Respublikos laisvųjų zonų steigėjai atsiduria žymiai blogesnėje padėtyje, kitų valstybių narių laisvųjų zonų steigėjų atžvilgiu.

Norime atkreipti dėmesį į tai, kad draudimas eksporto procedūras užbaigti įvežus prekes į laisvąsias zonas ženkliai sumažino eksporto apimtis, nes dėl šios priežasties verslo subjektai renkasi kitų valstybių narių laisvąsias zonas, kuriose eksporto procedūros užbaigiamos įvežus prekes į laisvąsias zonas be jokių kliūčių.

Tenka pastebėti, kad dabartinėmis ekonominių procesų globalizacijos sąlygomis plėtojant užsienio prekybą labai svarbu plėtoti ir eksporto skatinimo politiką, o ne pasitelkus subjektyvų, teisės aktais nepagrįstą vertinimą taikyti įvairius draudimus ir apribojimus nacionaliniam verslui. Lietuva, kaip tranzito šalis, negali likti nuošalyje plėtojant prekių eksportą ir teikiant su tuo susijusias paslaugas laisvosiose zonose. Galimybė eksportuoti produkciją per Lietuvos Respublikoje įsteigtas laisvąsias zonas yra ypač patraukli logistinė paslauga pramonės įmonėms dėl galimybės greičiau susigrąžinti PVM už eksportuojamas prekes bei galimybės racionaliau naudoti turimus finansinius resursus. Tačiau, taikant draudimą užbaigti eksporto procedūras įvežus prekes į laisvąsias zonas, šios paslaugos teikimas praktiškai eliminuojamas. Šiame kontekste svarbu pažymėti ir tai, kad nesant galimybės teikti minėtos logistinės paslaugos (eksporto procedūros užbaigimo įforminant laisvosios zonos procedūrą), **laisvoji zona neturi jokio išskirtinumo ir pranašumo prieš bet kurią kitą muitinės prižiūrimą prekių saugojimo vietą.** Tokiu atveju apskritai lieka neaiškūs tikrieji tiek SMK leidėjų, tiek Lietuvos Respublikos Vyriausybės tikslai, numatant Laisvųjų ekonominių zonų steigimo galimybes, jeigu tokios zonos nepalengvina tarptautinės prekybos ir sąžiningo verslo sąlygų.

Daugeliui šalies įmonių eksporto skatinimo priemonės padėtų ne tik išsilaikyti rinkoje, bet ir didinti gamybos, kartu ir prekybos, apimtis, išlaikyti ir kurti naujas darbo vietas. Todėl užsienio prekybos išplėtimas yra labai svarbus uždavinys, ypač atsižvelgus į gana palankią Lietuvos geografinę

padėtį. Eksporto augimo tempai nagrinėjamu atveju išimtinai priklauso ir nuo SMK nuostatų aiškinimo ir taikymo. Vienas iš pagrindinių veiksnių, sąlygojančių eksporto plėtrą Lietuvoje, yra valstybės atsakingų institucijų vykdoma eksporto skatinimo politika ir eksportuotojams palankių sąlygų sudarymas. **Tačiau vertinant Muitinės departamento poziciją, kad eksporto procedūros negali būti užbaigiamos padėjus prekes į laisvąsias zonas, ne tik, kad neskatina eksporto plėtros, bet ir ženkliai pablogina Lietuvos Respublikos laisvųjų zonų steigėjų verslo sąlygas.**

Kadangi Laisvųjų ekonominių zonų šalies rinkoje veiklos sąlygos turi būti orientuotos į siekį kuo labiau sumažinti galimus reguliacinius ir kitokius apribojimus, ypač svarbu sudaryti palankias sąlygas laisvųjų zonų steigėjams, o ne siaurinamai aiškinant Europos Sąjungos teisės aktų nuostatas, imtis draudimų ir apribojimų politikos. Reguliacinių ir administracinių barjerų mažinimas, sudarant geresnes sąlygas prekių saugojimui laisvosiose zonose, turėtų skatinti ir eksporto augimo apimtis. Deja, šiandien tuo požiūriu Lietuva neigiamai išsiskiria iš kitų Europos Sąjungos valstybių narių.

Beje, norime atkreipti dėmesį, kad Muitinės departamentas šiuo klausimu taip pat neįžvelgė jokių prieštaravimų ir iki SMK įsigaliojimo leido užbaigti eksporto procedūras įvežtoms prekėms į laisvąją zoną.

Atsižvelgdami į tai kas išdėstyta bei siekdami įgyvendinti verslo sąlygų palengvinimo koncepciją, **prašome Jūsų tarpininkauti sprendžiant problemą dėl SMK nuostatų, reglamentuojančių laisvųjų zonų veiklos sąlygas, išaiškinimo ir taikymo**.

Dėkojame už bendradarbiavimą.

Pagarbiai

Generalinė direktorė Eglė Radišauskienė

Originalas nebus siunčiamas

Ineta Rizgelė, el.p.: ineta @lvk.lt 8 5 212 1111